

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin yliopiston lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä. Helsingin yliopisto kannattaa opintosetelikokeilua ja sen toimeenpanoa. Kokeilun tavoitteita pidetään hyvinä ja kokeilun taustatyö on tehty pääosin huolellisesti. Kokeilu tarjoaa erinomaisen välivuovaihtoehdon ilman opiskelupaikkaa jääneille. On myös positiivista, että yliopistoille kokeilusta tuleva kompensatio tulee ilmoittautumisten perustella ja että hallituksen esityksessä on tunnistettu myös ohjauksen tarve ja siihen resursoidaan osuus.

Helsingin yliopisto kantaa kuitenkin huolta kokeilun erittäin tiukasta aikataulusta ja erityisesti siitä, miten opintosetelistä ehditään tiedottaa toiselta asteelta valmistuvia. Ensisijainen viestintävastuu toisen asteen oppilaiden tiedottamisesta on toisen asteen oppilaitoksilla, ja näiden tulisi saada tarkka ja yksityiskohtainen viestintämateriaali ajoissa.

Nivelvaiheessa toiselta asteelta jatkokoulutukseen siirtyvää nuorta on tuettava ammattitaitoisella opinto-ohjauksella ajantasaisin tiedoin. Ohjausta tulee antaa systemaattisesti koko toisen asteen koulutuksen ajan ja yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen välillä on tiivistettävä ja resursoitava merkittävästi enemmän. Opinto-ohjauksella autetaan nuorta paitsi pohtimaan omia kykyjään ja halujaan jatko-opintojen suhteen myös hälventämään mahdollisia epävarmuuksia

korkeakouluopiskelua kohtaan. Yhteistoimintavelvoitteen Ohjaamon kanssa on koskettava yhtä lailla toisen asteen koulutuksen järjestäjiä kuin korkeakoulujakin.

On huomattava, että hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan, että tarkoituksena on, että korkeakoulut koostaisivat opinnoistaan valmiita opintokokonaisuuksia, jotka olisi suunnattu opintosetelin kohderyhmälle. Tällaisia kokonaisuuksia on mahdoton koostaa annetussa aikataulussa, mikä korostaa neuvonta- ja ohjauspalveluiden roolia ja ohjauksen merkitystä opintoihin hakeutuvalla ja niitä suorittavalla.

Opintojen kysyntä tulee myös todennäköisesti vaihtelevaan alakohtaisesti. Erityisesti ns. hakupainealoilla haasteeksi voi muodostua opiskelupaikkojen ja opettajaresurssin riittävyys. Määräaikaisia kokeiluja paremmin opetuksen resursseja turvattaisiin panostuksilla yliopistojen perusrahoitukseen. On kuitenkin nuorten kannalta hyvä, että erilaisia yliopisto-opintoja on mahdollista kokeilla tai jo ennen opiskelijaksi pääsyä kerryttää opintoja, joita sittemmin voi sisällyttää tutkintoon, kun pääsee yliopistoon tutkinto-opiskelijaksi.

Talouden näkökulmasta on huomattava, että avoimen korkeakoulutuksen hintaa on tarkistettu viimeksi toukokuussa 2024, jolloin avoimen yliopiston opintojen enimmäishinta nostettiin 15 eurosta 45 euroon. Hinnoittelulla yritettiin kannustaa avaamaan avoimeen tarjontaan myös kalliimpia opintojaksoja. Hallitus esittää nyt, että opintosetelikokeilussa yliopistolle maksetaan 15 euroa/opintopiste (+ 5 euroa hallinnollista maksua). Hinnoittelun osalta voisi olla syytä harkita, onko yliopiston mahdollista saada kompensatio opintosetelillä suoritetuista opinnoista todellisen hinnoittelun (0 – 45 euroa/opintopiste) mukaisesti.

Opintoseteliin oikeutetuiksi on määritelty henkilöt, jotka ovat alle 29-vuotiaana suorittaneet Suomessa ensimmäisen toisen asteen tutkintonsa, ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon, 1 päivänä joulukuuta 2025 ja 30 päivänä kesäkuuta 2028 välisenä aikana. Perusteluissa täsmennetään, että ensimmäisellä toisen asteen tutkinnolla tarkoitetaan henkilön ensimmäistä Suomessa suorittamaa toisen asteen tutkintoa, joko ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) mukaista ylioppilastutkintoa tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaista ammatillista tutkintoa. Selvyyden vuoksi esityksessä tulee erikseen mainita suomalaiseseen ylioppilastutkintoon rinnastettavat kv-tutkinnot (IB, EB, DIA) ja nämä olisi myös otettava huomioon aikataulutuksessa (tutkintojen tulokset eivät tule samaan aikaan kuin ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon tulokset), jos on tarkoitus, että näidenkin tutkintojen suorittajat olisivat oikeutettuja opintoseteliin.

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että lain valmistelijat tuntevat hyvin vapaan sivistystyön (VST) oppilaitosten merkittävän aseman avoimen korkeakouluopetuksen järjestäjänä. VST-toimijoiden tietojärjestelmien yhteentoimivuutta Opin.fi-palvelun kanssa ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa kokeilun kiireellisen aikataulun vuoksi. Tämä on huomattava epäkohta, sillä VST:n koulutustarjontaa ei voida tuoda suoraan Opin.fi-palveluun. On huomattava, että korkeakouluille ja VST-oppilaitoksille tulee aikaa ja resursseja vievää lisätyötä myös tieto- ja sopimusteknisten seikkojen ratkaisemisessa, jos opiskelumahdollisuutta VST:n oppilaitoksissa halutaan tarjota kokeilun kohderyhmälle.

Setelin aktivointi Opin.fi järjestelmässä ja sen käyttö/käytön seuranta sitä kautta maksuvälineenä on erinomainen ratkaisu, joka toteutuessaan mahdollistaa setelin pikaisen käyttöönoton ja säästää korkeakouluja teknisen toteutuksen kustannuksilta. On kuitenkin huomioitava, että Opin.fi palvelu ei voi seurata ilmoittautuneiden määrää vaan se tapahtuu korkeakoulujen järjestelmässä.

Tietojärjestelmänäkökulmasta on hyvä myös huomioida, että Opin.fi:ssä on hankala löytää kielikursseja. Näiltäkin osin palvelua olisi kehitettävä läpinäkyvämpään ja yhdenvertaisempaan suuntaan.

Helsingin yliopisto toivoo vielä, että opintosetelikokeilun arvioinnissa tarkastellaan erityisesti aliedustettujen ryhmien osuutta setelin käyttäjistä. Lisäksi toivomme, että setelin vaikutuksia aliedustettujen ryhmien korkeakoulutukseen pääsyyn seurataan ja arvioidaan.

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen Helsingin yliopisto kannattaa nyt ehdotettuja väliaikaisia muutoksia yliopistolakiin.

Helsingin yliopiston hallitus

Karjalainen Miisa
Helsingin yliopisto - Helsingin yliopiston hallitus